

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 20 [i. e. 19]. De Periphrasi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

300 *De Exornatione Argumentat*
test : in Ironia requiri reliqua non tantum
ideo, ut sit perfectus sensus quoad syntaxin, &
constructionem, sed etiam ideo, ut sit sensus
contrarius illi verbo, quod dicitur de aliquo;
ex eo enim quod addatur *sancto* vel *diligenti*
Verres, intelligitur sensum in oratore esse
contrarium, quod si diceretur de Catone v.g.
jam intelligeretur non esse contrarium sensum,
ei namque hoc verè conveniret.

C A P U T XXI.

De Periphrasi.

Periphrasis est Tropus, qui plurium ver-
borum significationem ponit pro significatio-
ne unius, atque ideo est tropus sermonis, &
dicitur circumscriptio, circumlocutio, circui-
tus loquendi. Utimur autem periphrasi, ut
necessitatis causâ, quando scilicet deest, aut
menti non occurrit vox, aut nomen propri-
um, v.g. pro ire in posta; Iter facere per dispo-
sitos variis in locis equos; pro musqueta, ma-
china bellica ad pilam plumbi minorem vi
pulveris pyrii emittendam, trājiciendumque
hostem confecta; pro exhæredatus est: lati-
nè dicitur paternis facultatibus per juris di-
spositionem privatus, vel bonis paternis legi-
timâ cautione destitutus. Sic si nominare
nesciam hominem, vel domum, vel librum,
vel quid simile ad hoc denotandum utot
circum locutione v.g. est Senator, habet tales
&c. &c.

& tales vestes, tales capillos, talem staturam, faciem, nasum &c. affer librum qui jacet in tali loco, tam spissus est, in tali corio, formâ &c. Eas ad domum quæ in dextra fori parte est penultima, sub tali signo vel imagine v. g. rubro leone, aquila &c. Urimur 2. periphrasi honestatis causâ atq; decentiæ, quando scilicet re nudè proferendo offenderemus aures castas, aut honestas. Sic cùm Apostolus non velit nominari luxuriam, melius dicitur fædissimum carnis vitium. Sic Virgilius & Poëtæ castiores, res venereas castè circumscribunt, & Historici etiam ea, quæ naturæ necessaria sunt, ut peragere illa illa quæ edentes & bibentes facere cogit necessitas, naturæ requisita peragere &c. Ità cùm porcum nominari horreant aures honestæ, dicere potes, animal cui grunnire proprium est, & cui anima pro sale data est, ut ajebat Chrysipus, nè computresceret. 3. Adhibemus periphrasim ornatûs, & elegantiae solius causâ v. g. si quis dicat: is qui Pæderastim esse Socratem dixit stupidum, & mulierosum & bardum, quòd jugula concava non haberet, innuit Zopyrum: Qui dicebat Ciceronem nescire litteras, hic Cælestium indicat; qui manui in pugnum, contractæ dialecticam, & eidem in digitos extractæ eloquentiam, similem esse asserébat, Zenonem Eleatem significat; sic pro Philosophia, Rhetorica, poni potest: Facultati dat operam, quæ rerum

rerum naturalium parit cognitionem, quæ
 benedicendi tribuit felicitatem. Sic Joannes
 Evangelista dicitur discipulus quem dilige-
 bat Jesus; vel Evangelista, qui super cæteros
 altius divinæ generationis mysteria perspe-
 xit. Sic David vir secundum cor Dei, Moy-
 ses, prodigiorum in Ægypto coram Pharaone
 patrator, atque Salvator populi ex servi-
 tute Ægyptiorum. Sic Christus: Agnus Dei,
 qui tollit peccata mundi, Matthæus, homo,
 quem in telonio Christus sedentem post se
 vocavit.

Ex his

Collige huc pertinere I. Definitiones re-
 rum, si ponantur, omisso eo nomine, quod
 definitur; jam enim dixi supra, non esse Anto-
 nomasiam, si illi propriè & non per excellen-
 tiam competat ut est Salvator mundi, Dei in-
 carnati genitrix, aut si illi soli conveniat, aliis
 verò non sit commune, uti sunt hæc ipsa. 2.
 Phrases & elegantiae grammaticæ, non tamen
 quæcunque, sed quæ rem circumscribunt, v.
 g. audi hominem cui chari eloquii nectar
 propinavit, gravique sententiarum motu sua-
 da dedit fluitare, pro Eloquentem. Author ad
 Heren. l. 4. ponit hoc exemplum: Scipionis
 providentia Carthaginis opes fregit, pro Sci-
 pio Carthaginem fregit. Item vaticinia de re
 vel persona v. g. de Antichristo in scriptura,
 ipso tamen non nominato. 2. Thessel. 2. à v. 3.
 Præterea ænigmata in quibus non est simili-
 tudo continua, cujusmodi est hoc de tabaco.
 Non

Non bibor, ut bibat, & populorum potus, & haud sum;

Mendax ab occiduis, nec tamen esca fui.

Cum bibor ipsa sitis crescit, sum victima vluji,

Torqueor, incidor, torreo, uror idem.

Quo capior, perdor, quo claudor, pellor ab ore,

Nostraq; mox diffilat fercula, quilibet amat.

Collige 2. Periphrasim fieri per locos Rhetoricos v.g. definitionem, partium enumerationem, adjuncta, antecedentia & consequentia, causas & effecta. Differt autem ab illis: quia loci solum dant *materiam*, periphrasis *formam*. Unde secundum rem periphrasis spectat ad locum aliquem, secundum elocutionem autem ad praesentem tropum.

Quaeres quomodo Periphrasis ab hypotyposi distinguatur? Respondeo, quia periphrasis est circumscriptio rei, hypotyposis autem descriptio. Seu in periphrasi illa multa verba ponuntur pro una voce, neque plus ad propositum, id est, ad fidem vel motum faciunt, quam si una vox posita esset; at vero in hypotyposi illa multa verba pro ipsis rebus ponuntur, & facere debent ad propositum, ad *vim & efficaciam* argumenti, quod una vox non faceret, plus enim facit, si ad vivum oculis subjiciam belli circumstantias v.g. militum rabiem, caedem, damna, quam, si dicam fuit bellum.

Quaer

Quæres 2. an non sit synecdoche simul in illa periphrasi.

Et jam summa procul villarum culmina
fumant

Majoresque cadunt altis de montibus
umbræ.

Id est fit vesper. Respondeo affirmativè, neque enim negari potest, sæpiùs tropos plures in unum convenire posse, eorum tamen manet distinctio penes *diversitatem respectus*.

C A P U T XX.

De Hyperbato.

Est tropus qui transfert verba ex loco & sede naturali ac regulari, (quam exigunt regula syntaxeos) ad artificialem, id est prout numerus oratorius aut Poëticus postulat. Hic imperfectissimus troporum est, quia non mutat significationem, seu non transfert à significatione propria in alienam, sed tantum *modum & ordinem significandi mutat*; quia tamen hæc verborum immutatio est aliqua translatio è loco proprio, & insuper fit *cum virtute*, cum gratia & ornatu orationis (plurimum enim servit ad fluxum concinnam orationis) inde inter tropos referri potuit à Quintiliano quem hic author secutus est. Fit autem duobus modis. I. *perversione*, ubi ordo naturalis immutatur, ut nostra in æde, variis de rebus mecum locutus est ille, quo cū mihi magna est necessitudo: naturaliter enim in omni lingua hæc particula præponi

deside-